

MASARYKOVA UNIVERZITA
Fakulta sportovních studií
Katedra gymnastiky a úpolů

Sebeobrana žen
Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr.Bc.Zdenko Reguli, Ph.D

Vypracoval:
Petr Petr
3. ročník
SEBS

Brno, 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a na základě literatury a pramenů uvedených v Seznamu použité literatury.

V Brně dne 12. dubna 2008

podpis .....

Děkuji PhDr. Zdenko Regulimu za odborné vedení a konzultace při vypracování bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 SEBEOBRANA	7
1.1 Co je sebeobrana	7
1.2 Co jsou úpoly	7
1.3 Vztah sebeobranu a úpolových sportů	8
1.4 Rozdělení sebeobranu	8
1.5 Žena a sebeobrana	9
1.6 Sebeobrana a zákon	10
1.6.1 Právo použít sebeobranu	10
1.6.2 Zákonné podmínky sebeobranu	11
2 SPECIFIKA SEBEOBRANU ŽEN	12
2.1 Žena v kontaktu s Policí	12
2.2 Nevhodné chování a obtěžování	12
2.3 Úspěšná obrana	13
2.4 Neúspěšná obrana	15
2.5 Některé důležité rozdíly mezi ženami a muži	17
3 CÍL A METODIKA PRÁCE	19
3.1 Cíl práce	19
3.2 Metodika práce	20
4 EMPIRICKÁ ČÁST	22
4.1 Laická veřejnost	22
4.2 Co říkají čísla profesionálů	23
4.2.1 Loupež	23
4.2.2 Ublížení na zdraví	26
4.2.3 Omezování osobní svobody	30

4.2.4	Znásilnění	32
4.2.5	Vražda	35
4.3	Místa napadení	36
ZÁVĚR	.....	38
SEZNAM LITERATURY	.....	40
RESUMÉ		

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je „sebeobrana žen“. Důvodem pro výběr tohoto tématu je jednak jeho zajímavost a jednak jeho závažnost. Tato závažnost vyplývá ze skutečnosti, že sebeobrana není sportovní disciplína konaná pro zábavu, je spojena s ohrožením, a to především ohrožením toho nejcennějšího - života a zdraví. Toto ohrožení vzniká při páchání trestné činnosti a porušování základních práv a svobod. V práci je pojednáváno o oprávněnosti sebeobrany, o situacích předcházejících sebeobraně a o možnostech východisek z možných konfliktních situací, aniž by došlo k samotnému fyzickému střetu.

Vzhledem k psychickým zábránám žen, které mají strach oznámit závažné situace, do kterých se dostali a které je mohou ohrožovat, je zde poukázáno na činnost policie v případě šetření trestných činů páchaných na ženách a je přiblížena, alespoň v minimální potřebné míře, činnost policie při vyšetřování těchto trestných činů a pochopení důležitosti komunikace s policií jako prostředku pro prevenci proti této kriminalitě. Odhalení a potrestání pachatelů dopouštějících se této trestné činnosti lze považovat rovněž za jeden ze stěžejních úkolů v prevenci této trestné činnosti. Je třeba zdůraznit důležitost, aby oběti útoku chápaly policii jako složku, z jejíž činnosti nemusejí mít obavy.

Rovněž bych chtěl ve své práci upozornit na nejzávažnější trestné činy páchané na ženách. Upozornit a případně vyvrátit některé nesprávné a zažité předsudky ohledně sebeobrany žen.

Při zpracování výše uvedeného tématu je využito objektivních údajů čerpaných ze statistik o napadení (v ČR), pomocí nichž lze vyvodit možnosti, jak lépe soustředit výuku sebeobrany, aby byla co nejefektivnější, tzn. jak předejít situacím, kdy musí k sebeobraně dojít, jak zvýšit šance žen na úspěšnou sebeobranu, jak předcházet, případně minimalizovat následky způsobené na životě a zdraví a poukázat na případně zjištěné nedostatky v oblasti osvěty veřejnosti, co se trestných činů páchaných na ženách a sebeobrany žen týče.

1 SEBEOBRAHA

1.1 Co je sebeobrana

Sebeobrana jako forma úpolů si ponejvíce zachovala charakter původních bojových činností, s kterými ji spojuje hlavní a nejdůležitější znak, a to likvidace protivníka i za cenu poškození zdraví nebo ztráty života. V tomto ohledu je třeba si uvědomit, že při sebeobraně konfliktní situaci - přímém fyzickém střetu, mnohdy může jít o záchranu vlastního zdraví a života jen za cenu ztráty zdraví nebo života protivníka. Ve vyhrocených situacích jde tedy, stejně jako v dřívějších dobách, hlavně o přežití. Při výcviku sebeobrany je třeba si toto uvědomit a výcvik a výuku tomu přizpůsobit.

Sebeobrana znamená, že se za využití všech dostupných prostředků pokusíme zabránit, nebo bránit útoku vedeného na naši osobu s jediným cílem ubránit se. Usilujeme o narušení rovnosti podmínek ve prospěch obránce. V sebeobraně jde o snahu napadnutého vyhnout se fyzickému střetu, a pokud to není možné, vyřadit agresora z boje, a to za využití všech dostupných prostředků. Využití těchto prostředků však nesmí být zcela zjevně nepřiměřené způsobu útoku. [Důrech, 2000, str.58]

1.2 Co jsou úpoly

Úpoly jsou tělesná cvičení, kterými usilujeme v bezprostředním kontaktu se soupeřem o překonání jeho fyzického odporu a o vítězství nad ním. Tato činnost se uskutečňuje v oboustranném kontaktu, bez a nebo prostřednictvím náčiní, zbraně. Mají většinou společný znak, vyvíjeli se z vojenských a bojových zručností, jejichž cílem bylo fyzické zlikvidování soupeře. V současné době úpoly plní úlohu tělesné výchovy a sportu a přispívají k osvojení si a zdokonalení profesionálních zručností, připravují k sebeobraně a jsou vhodným prostředkem rekreační pohybové aktivity. [Důrech, 2000, str.5]

Podle tělesných cvičení dělíme úpoly dle Ďurecha [Ďurech, 2000, str.10]

na:

- přípravné – úpolové přetahy, přetlaky, odpory, hry,
- sportovní – mají přesně určená pravidla a pravidelné soutěže různých úrovní,
- sebeobranu – s použitím úderů a kopů, s použitím hmatů a chvatů, s použitím bodných sečných zbraní, náhodně získaných zbraní apod.

1.3 Vztah sebeobrany a úpolových sportů

Sebeobrana je účelovou disciplínou a nedílnou součástí skutečného střetného boje, která ve své podstatě využívá specifických pohybových technik některých úpolových sportovních disciplín. Nelze tedy sebeobranu zcela ztotožňovat s úpolovými sporty nebo se domnívat že ji lze v praxi těmito sporty nahradit. Úpolové sportovní disciplíny však v sebeobraně působí podpůrně a sportovci zabývající se úpolovými sporty mají k sebeobranné přípravě nejbliže. Některé úpolové sporty jsou na sebeobranu přímo zaměřené a jejich nácvik a následné využití je v sebeobranné situaci velmi vhodné. Žena, která se věnuje některému z úpolových sportů má daleko větší šanci se ubránit útočníkovi. [Náchodský, 1987, str. 21]

1.4 Rozdělení sebeobrany

Pro účely této práce bude plně dostačující rozdělení sebeobrany podle Reguliho [Regulí, 2007] na dva základní druhy, a to sebeobranu profesní a osobní.

Profesní sebeobrana: je určena pro ty, jejichž profese vyžaduje zvládnutí úpolových dovedností. Takovou sebeobranu pak využívají např. bezpečnostní složky, ozbrojené složky a ostatní obdobné profese.

Osobní sebeobrana: je určena všem, co mají zájem se ubránit v mezích právních norem.

Do osobní sebeobrany je zahrnuta i sebeobrana pro tuto práci stěžejní, a to sebeobrana žen, která je z důvodů odlišností fyzických a psychických předpokladů ženy specifická. Dále pak můžeme tuto sebeobranu rozdělit na sebeobranu proti neozbrojenému a ozbrojenému útočníkovi a sebeobranu se zbraní nebo beze zbraně.

1.5 Žena a sebeobrana

V případě názorů na sebeobranu žen jsou všeobecně rozšířeny dva pohledy, a to jak mezi ženami samotnými, tak mezi všeobecnou veřejností. Přiblížení obou těchto názorů, jak je uvádí Nussberger, následuje. Jeden z nich v ženách budí dojem, že ženě se stačí vyzbrojit nějakým sebeobranným prostředkem, naučit se pár chvatů a hmatů a tak se vypořádá s každým útočníkem. Druhý názor se nese v duchu tvrzení, že žena se díky svým psychickým a fyzickým vlastnostem ubránit nemůže, a pokud se jí to náhodou povede, je to díky neschopnosti útočníka. Pravda je však kdesi uprostřed. Dobře připravená žena se do přímé fyzické sebeobranné situace nemusí dostat za celý život, a to mnohdy jen díky tomu, že je seznámena s tím jak sebeobranné situaci předcházet. Dalším faktem je ten, že připravená a vycvičená žena se dokáže ubránit i při přímé fyzické konfrontaci s útočníkem. To dokazují mnohé výpovědi žen, které se do podobné situace dostaly a statistiky zaznamenávající trestné činy páchané na ženách končící ve stádiu pokusu. Je však pravda, že existují takové druhy útoků, se kterými by si nedokázal poradit sebelépe vycvičený specialista na obranné situace. Odpověď na to, zda má význam cvičit ženy v sebeobraně, je tedy jasná - trénovaná a cvičená žena má daleko větší šance ubránit majetek, zdraví a život, než žena nepřipravená. [Nussberger, 1997, str.9]

1.6 Sebeobrana a zákon

1.6.1 Právo použít sebeobranu

Stává se, že při výcviku sebeobranu, se ženy často dotazují na to, co se stane, když se budou bránit a ubrání se a při této obraně způsobí útočnickovi zranění nebo smrt. Pro mnohé ženy je skoro nepředstavitelný problém překonat určitou psychickou bariéru, kterou pro ně představuje někomu ublížit, a to i za cenu, že dojde k ohrožení vlastního zdraví a života.

Ženám, které mají zájem o výcvik sebeobranu, je třeba řádně vysvětlit a seznámit je s tím, že když se přiměřeně brání a dojde ke zranění nebo usmrcení útočníka, nedopouštějí se žádného protiprávního jednání. V případě, že je žena napadena či jinak ohrožena a je nucena se bránit sama, v mnoha případech za použití různých dostupných prostředků, je třeba pro to, aby se po úspěšné obraně neocitla na lavici obžalovaných místo útočníka sama, aby vedle taktiky a techniky sebeobranu znala také zákonné podmínky sebeobranu. [Novotný,1997, str. 221]

Každý občan, bez výjimky, má právo postavit se na odpor proti každému, kdo by nezákonným způsobem zasahoval do lidských práv a základních svobod, které jsou deklarovány v základních ustanoveních Ústavy České republiky zák. č. 1/1993 Sb. a Listiny základních práv a svobod, usnesení předsednictva České národní rady č.2/1993 Sb. a v ratifikovaných a vyhlášených mezinárodních smlouvách o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Tato lidská práva jsou práva jednotlivců chráněná nezávislými soudy. Porušení těchto práv a svobod může podle okolností zakládat trestní či jinou právní odpovědnost. [Ústava ČR, Listina základních práv a svobod]

Ochrana těchto základních lidských práv a svobod člověka je však do jisté míry podmíněna právě zákonnými podmínkami sebeobranu (jinak by docházelo k porušování práv a svobod ostatních).

1.6.2 Zákonné podmínky sebeobrany

Nutná obrana § 13 trestního zákona č.140/1961 Sb., ve znění pozdějších novel, dále krajní nouze § 14 trestního zákona a oprávněné použití zbraně § 15 trestního zákona jsou zařazeny mezi takzvané okolnosti vylučující protiprávnost. Vylučují trestní odpovědnost, o trestný čin se tedy nejedná a nikdy nejednalo. Rovněž tak Listina základních práv a svobod v čl. 6 odst.4 hovoří o tom, že není porušením základních lidských práv, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné. [Jelínek, Sovák, 2001, str.26-28]

Může však dojít k situaci, kdy je obrana zcela zjevně nepřiměřená útoku a obránce sám se tak vystavuje riziku trestního stíhání se všemi důsledky, které z toho vyplývají. O přiměřenou sebeobranu nepůjde tam, kde útok pachatel již fakticky skončil, nebo kde pachatel reaguje na útok takovým způsobem, že útok ve skutečnosti oplácí, nikoliv odvrací. V tomto případě, kdy je překročena hranice přiměřenosti, se již nedá mluvit o sebeobranné situaci, ale obránce sám se stává útočníkem.

2 Specifika sebeobranu žen

2.1 Žena v kontaktu s Policií

Důležitou věcí pro odbourání různých klamných předsudků žen je rovněž to, aby žena byla seznámena s úlohou policie při napadení ženy a seznámena i se základními postupy policie, tedy s tím, co se po takové situaci může stát a jaké následky z toho mohou pro ni vyplývat.

V tomto smyslu může být žena postavena do více rolí, a to jako poškozená nevhodným obtěžováním a chováním nebo jako přímá oběť trestného činu. Pro účely této práce bude dostačující toto rozdělení :

- poškozená , jako nevhodně obtěžovaná,
- poškozená , která se útoku pachatele ubránila, tedy stala se obětí útoků, ale k dokonání trestného činu ze strany pachatele nedošlo, a to i za cenu zranění či smrti samotného pachatele,
- poškozená, která útočníkovi, pachateli podlehla a stala se přímou obětí konkrétního trestného činu a byla jí způsobena újma, a to na zdraví, majetku, nebo na právech.

Jde v podstatě o to, že mnoho trestných činů páchaných na ženách není oznámeno i z toho důvodu, že žena si klade otázku co bude poté, když celou věc oznámí na polici a zda to pro ní nebude obdobně stresující zkušenost jako sebeobranná situace sama.

2.2 Nevhodné chování a obtěžování

V případě, že k samotnému fyzickému útoku nedošlo, ale žena se stala obětí různého nechtěného vážného obtěžování, a to jak verbálního, tak neverbálního, je třeba, aby žena na tuto skutečnost policii upozornila. Jednání

dotyčného, který se dané věci dopustil, může naplňovat skutkovou podstatu přestupku, případě trestného činu, samotné posouzení události je pak věcí policie.

Oznámením události však může žena zabránit dalším případům obdobného přestupku či trestného činu. Toto oznámení lze podat jak oficiální, tak i neoficiální cestou, osobně i anonymně, pokud žena chce zůstat v anonymitě, lze jej učinit totiž i telefonicky na různé krizové linky, které jsou pro tyto účely zřízeny. Jde v podstatě o to, aby policie zmapovala místa, kde k podobným situacím dochází, nebo typovala možné osoby, které mají sklony k páchání trestných činů nebo přestupků podobného rázu, a tím mohla preventivně předcházet závažným trestným činům, ke kterým může v pozdější době docházet.

Je známo, že u některých typů pachatelů se nebezpečnost jejich jednání pro společnost pomalu stupňuje. Mnohé nevhodné chování jim po delší dobu prochází, a to právě z toho důvodu, že si jejich jednání nikdo nevšímá nebo nad ním přivírá oči a pro samotnou osobu pachatele z toho nejsou vyvozovány žádné důsledky. Jen samotné projednání přestupku nevhodného chování vůči ženě, kterého se pachatel dopustil, jej může odradit od mnohem závažnějšího potencionálního jednání v budoucnu.

Samozřejmě je opět na ženě a jejím rozumném posouzení, kdy takové oznámení učiní. Zcela určitě nemusí být oznámeno každé nepovedené takzvané flirtování nebo zavádějící poznámky se sexuálním podtextem. V tomto ohledu je na místě apel na zdravý rozum žen.

2.3 Úspěšná obrana

Ve druhém případě, tedy že dojde k napadení ženy a té se podaří útok pachatele odrazit, mohou nastat různé situace. Může se stát, že žena, která odvrátí útok pachatele, z místa činu uteče, případně uteče pachatel, kterému se nepovedl útok. V tomto případě je třeba, aby žena po zabezpečení sebe sama, to znamená například přivoláním dalších osob, vyhledáním bezpečného úkrytu, neprodleně informovala policii a stručně vylíčila, jak se jmenuje, kde se nachází, zda

potřebuje zdravotnickou pomoc a zkráceně co se událo. V tomto případě je důležité, aby byla schopna označit policii přesně místo události a aby v případě, že zůstala na místě, kde k napadení došlo, nemanipulovala s ničím co na místě zůstalo, lhotejno zda se událost stala ve vnitřních prostorách nebo kdekoliv v přírodě. Policie bude postupovat tak, že žena bude podrobně vytěžena k celé události a k osobě pachatele a bude provedeno ohledání místa činu za účelem zajištění stop. Může být také provedena osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídka těla napadené ženy, jestliže to bude nutné ke zjištění a zachycení stop nebo následků trestného činu.

Je důležité, aby ženy věděly, že v tomto případě hraje čas důležitou roli pro dopadení pachatele, řádnému objasnění věci a zabránění dalším útokům. Je třeba, aby bylo co nejdříve přesně označeno místo a podána vyčerpávající informace pro možnost dopadení pachatele bezprostředně po činu.

Při úspěšné obraně rovněž může dojít ke zranění nebo i smrti útočnicka. Ani toto by však pro ženu nemělo představovat důvod ke strachu a panice. Mohou zde však nastat určité komplikace, pro ženu taková událost představuje silný traumatizující zážitek. Ženy v těchto situacích by měly být obeznámeny s tím, že nikdo nemá právo po nich vyžadovat nebo je dokonce nutit k okamžité výpovědi. Policie má povinnost zkoumat oprávněnost nutné obrany v takových případech, kdy dojde k těžkému zranění nebo smrti pachatele. Rozhodně ale ani zde není na místě obava z činnosti policie, jde o řádné zadokumentování věci pro její objasnění a posouzení, tedy plnění povinností které zákon policii ukládá. V těchto případech by bylo vhodné vypovídat až po řádném zklidnění emocí, kdy bude žena opět vyrovnaná a tedy schopna vypovídat. Rovněž lze doporučit právní pomoc advokáta od samotného počátku vyšetřování.

Z praxe vyplývá, že napadená žena nebyla v případě své rázné a tvrdé obrany odsouzena za smrt nebo těžké zranění pachatele, pokud měla vážnou obavu o svůj život a současně okolnosti případu, tedy způsob útoku pachatele, místo napadení, osoba pachatele, nasvědčovaly tomu, že mohlo dojít k ohrožení života a zdraví napadené ženy. Samozřejmě tyto okolnosti jsou detailně zkoumány a nelze tyto poznatky brát jako záruku na beztrestnost. Je však třeba,

aby si žena řádně uvědomila, jak se v případě útoku cítila a proč a za jakých okolností užila ke své obraně zbraně, prostředky a nebo schopnosti, kterými vyřadila útočníka z boje. Nelze totiž již po vyřešené situaci zcela navodit stejné okolnosti, které v době napadení a tedy i vyvolání obranné situace, předcházely, a to ani za provedení vyšetřovacích pokusů a rekonstrukcí. V těchto případech jen žena ví, jak útok cítila a dokonce jen ona může ze své strany v danou chvíli posoudit nebezpečí, které jí hrozí.

Mezi muži a ženami jsou známé jasné anatomické a fyziologické rozdíly (podrobněji viz kapitola 3.4 Některé důležité rozdíly mezi ženami a muži), a tudíž i schopnost obou pohlaví ubránit se napadení je rozdílná. Z toho vyplývá, že si lze jen stěží obranu napadené ženy, bránící se např. znásilnění, vykládat jako obranu nepřiměřenou. Intenzitu útoku a způsob útoku musí poté sama žena popisovat při výpovědi, kdy se nesmí zapomínat na to, že ten kdo vyvolal obrannou reakci ženy byl pachatel, tedy bez jeho útoku, ať již byl více či méně tvrdý, by obraná situace nenastala. Pachatel si tedy nese velmi velký díl rizika toho, jak dopadne a v podstatě je jediný, kdo dobrovolně riskuje a dává v sázku své zdraví a život.

2.4 Neúspěšná obrana

Neúspěšná obrana nastává tehdy, pokud se útočnickovi záměr podaří, žena se neubrání a stane se obětí některého z trestných činů. Mezi takové trestné činy lze řadit následující: proti majetku, proti životu a zdraví, například ublížení na zdraví, proti lidské důstojnosti, tedy například znásilnění, nebo proti svobodě, například loupež.

V takovém případě by se žena měla snažit celou věc v co nejkratší možné době oznámit policii. Není třeba, aby se za každou cenu snažila dostavit na policii, může zůstat kdekoliv, kde se cítí být v bezpečí. Následně je policie povinna oznámení prošetřit. [Zákon č.283/1991 Sb., o Policii České republiky]

Zde následují stejné úkony policie, které jsou popsány výše. Po příjezdu na místo policie předběžně vytěží ženu k situaci, která se stala, provede ohledání

místa činu, tedy místa kde k napadení ženy došlo a provede šetření v okolí místa činu. V případě závažnějšího trestného činu jako je loupež nebo znásilnění, se na místo, kde k trestnému činu došlo, dostaví kromě uniformované hlídky policie také policisté kriminální služby. Se ženou, pokud to její stav dovolí, a zde je důležité, pokud se žena bude cítit schopna vypovídat, bude sepsán podrobný protokol. Je také provedena osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídka těla napadené, jestliže to bude nutné k zajištění a zachycení stop nebo následků činu. Vždy je ale nejdůležitější zdravotní stav poškozené a napadené ženy a k tomuto se musí přihlížet v první řadě. Policie nemůže provádět žádné úkony s poškozenou, pokud by ohrožovaly její život nebo zdraví, to znamená, že i výslech poškozené v případě jejího závažného zranění nebo psychického zhroucení, může být proveden až poté, co jej povolí lékař. Žena má právo odmítnout sepisování čehokoliv a provádění jakéhokoliv úkonu s její osobou do doby, než toho bude schopna.

Zde je ale na místě si uvědomit opět důležitou roli času, která v dopadení pachatele, a tím zabránění jeho další trestné činnosti, hraje nemalou úlohu.

Zvláštní způsoby dokazování

Z praxe známe ještě jednu velmi nepříjemnou stresovou situaci, do které se napadená žena v kontaktu s policií může dostat. Jedná se o některé zvláštní způsoby dokazování, které jsou uvedeny v §§ 104a, 104b, 104c, 104d, 104e zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Jde o konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě.

V těchto případech se při objasňování činu poškozená žena opět může dostat do kontaktu s pachatelem tváří v tvář. Zvlášť při identifikaci pachatele, takzvané rekognici, kdy je pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek, v tomto případě napadená žena, znovu poznala osobu pachatele, který jí napadl, a tím určila jeho totožnost. Jedná se v podstatě o to, že žena která se dostala s pachatelem do střetu, se jej pokusí poznat mezi více osobami. Ale ani zde nemusí mít žena již v průběhu dokazování strach z provádění podobných úkonů, jen je třeba, aby byla řádně obeznámena s těmito možnostmi a aby věděla,

že v případě, že se nechce útočníkovi postavit podruhé tváří v tvář a nechce, aby jí pachatel spatřil, má právo na zachování své anonymity.

Při provádění úkonů podobného rázu má žena rovněž plné právo být poučena o všech jejích povinnostech a právech, a toto poučení, pokud se jí nedostalo, může rovněž vyžadovat.

2.5 Některé důležité rozdíly mezi ženami a muži

Žena je vnímána zcela jistě jako slabší jedinec z obou pohlaví. Stavba těla ženy není předurčena k tak velkým fyzickým výkonům jako stavba těla muže. Proto je velmi ztížena i její sebeobrana. Pro srovnání si uveďme jen některé z důležitých rozdílů mezi ženským a mužským tělem.

Stavba kostry

Mezi základní rozdíly patří již samotná anatomická stavba kostry. Ženy jsou v průměru o 12cm menší než muži, tento rozdíl je dán již menší délkou kostí, menší mohutností a jejich slabším spojením. Z toho vyplývají již nevýhody pro obranu jako menší dosah končetin, menší úchopové schopnosti, menší celková hmotnost. Vzhledem k velikosti chodidel i menší stabilita. Z hlediska obrany by se dala považovat za výhodu snad jen menší výška těžiště, tato nepatrná výhoda u netrénované ženy je však ihned smazána rozdílem v hmotnosti.

Tuky a svaly

Ženské tělo má 22 až 29 procent tuku, tedy zhruba dvakrát více tuku než tělo mužské. Ženský hormon estrogen způsobuje totiž výraznější ukládání tukových tkání na prsou, v bocích, hýždích a stehnech. Svalová tkáň mužů má naopak zhruba dvakrát vyšší hmotnost než u žen. Rovněž tak rozložení svaloviny je pro muže z hlediska hrubé síly výhodnější, u žen se jedná spíše o dolní

končetiny, kdežto u mužů o oblast trupu a paží. Větší svalová tkáň u mužů je schopna pojmout více primárních zdrojů energie.

Množství a složení krve

Dalším důležitým rozdílem ovlivňujícím výkon je množství a složení krve, zatímco muž má v těle kolem 5 litrů krve, žena o něco méně, což je dáno opět větším podílem tukové tkáně u žen na rozdíl od většího podílu svaloviny u mužů, která je metabolicky aktivnější než tuk. Počet červených krvinek je u muže rovněž vyšší. Tento rozdíl vzniká v pubertě a je podmíněn účinkem pohlavních hormonů.

Velikost orgánů

Rovněž tak velikost některých důležitých orgánů a tkání zcela ovlivňuje fyzický výkon. Větší srdce u muže dokáže rozvést větší množství krve a s ní i látek potřebných k fyzickému výkonu. Větší plíce u muže jsou schopny objemnějšího zevního dýchání, kde dochází k výměně dýchacích plynů mezi organizmem a okolním prostředím, tím je u mužů vitální kapacita plic na daleko vyšší úrovni.

Rozdíly mezi stavbou mužského a ženského těla nám ukazují, že při fyzickém napadení ženy mužem, je bez zvládnutí jiných dovedností velice těžké ubránit se fyzicky zdatnějšímu muži. Drtivá většina anatomických předpokladů mužského těla při porovnávání fyzických sil jasně předurčuje vítěze tohoto střetnutí. Když se k tomu ještě přidá moment překvapení, psychická převaha a odhodlání útočníka dovést svůj čin ke zdárnému konci, tak je prvotní obranná reakce oběti, pokud není dostatečně razantní, přesně cílená a rozhodná zcela bez odezvy. Všechny tyto skutečnosti by se měly brát v potaz i při posuzování oprávněnosti nutné obrany v případě, že dojde k vážné újmě na zdraví nebo smrti útočníka.

3 Cíl a metodika práce

3.1 Cíl práce

Cílem práce je přiblížit sebeobranu v širším pojetí, tzn. nejen popis technik využívaných v sebeobraně, ale především chápání sebeobrany z pohledu oběti násilného trestného činu a dále v souvislosti s nutností, možnostmi a podmínkami použití sebeobrany.

Práce tak sleduje hned několik dílčích cílů. Jedním z nejdůležitějších je upozornit na nejzávažnější trestné činy páchané na ženách. V práci jsou tedy tyto násilné trestné činy popsány jednak teoreticky (tedy jejich vymezení v zákoně) a jednak z praktického hlediska, to znamená, že jsou rozebrány dle policejních statistik za rok 2006 pro Jihočeský kraj.

Dalším důležitým dílčím cílem je vyvrátit některé mylné předsudky a poukázat na nedostatky v oblasti osvěty veřejnosti, myšleno ve vztahu k sebeobraně a napadení ženy. K danému rovněž slouží rozbor uvedených policejních statistik, aby bylo možno porovnat výsledky s obecně vnímanými informacemi, předsudky.

V průběhu zpracování bakalářské práce je důraz kladen na sebeobranu ženy. Práce pak tedy obsahuje přiblížení některých specifíků sebeobrany ženy, poukázání na rozdílnosti mezi ženou a mužem, které mohou mít vliv na sebeobranu ženy, poukázání na některé aspekty spojené s oprávněností a zákonnými podmínkami použití sebeobrany. Nezanedbatelná pozornost je také věnována informovanosti žen o kontaktu s policií a o právech žen, které se staly oběťmi. Důležité je pak přiblížit alespoň částečně policejní práci, která se může nějakým způsobem dotýkat ženy, která se stane obětí napadení či obdobného trestného činu. Cílem tohoto přiblížení policejních praktik je zmírnění obav či zábran u těchto žen tak, aby si ony uměly a mohly říci o pomoc a spravedlnost.

Získané výsledky a poznatky vztahující se k trestným činům páchaným na ženách a k sebeobraně ženy lze jistě s úspěchem využít i pro zdokonalování výuky a výcviku sebeobrany. Dalším dílčím cílem práce pak tedy je zdůraznit právě tyto poznatky.

3.2 Metodika práce

Vždy když dojde ke spáchání trestného činu, je policista, který oznámení o trestném činu přijímá, případně ten policista, který trestný čin dokumentuje, povinen zpracovat statistiku trestného činu. Ta se skládá z formuláře o trestném činu, v případě, že je znám pachatel trestného činu, vyplňuje se rovněž formulář o známém pachateli. Pokud dojde k nějakým změnám, to znamená zjištěním nových údajů nebo k úpravě stávajících údajů a podobně, vyplňuje se ke zpracované statistice ještě formulář změn, který se odešle na příslušné oddělení, kde se statistické údaje dle tohoto formuláře upraví tak, aby byly dostatečně přesně zaznamenány údaje k trestnému činu.

Všechny tyto formuláře se vyplňují, vzhledem k množství údajů, dle číselníků evidenčně statistického systému kriminality, který je pro celou ČR jednotný. Po vyplnění výše uvedených formulářů se tedy jedná o soubor číselných dat k jednotlivému trestnému činu, které jsou poté zpracovávány centrálně a na počítačích. Z těchto údajů se pak vytvářejí celkové statistiky a výstupy jako jsou počty a druhy trestných činů, objekty napadení, sledovaná místa, použití zbraně, objasněnost, způsob ukončení apod.

Pro účely této práce jsme si nechali z policejního prezidia ČR v tabulkové podobě zaslat statistické údaje k vybraným trestným činům z roku 2006 pro Jihočeský kraj, kdy objektem napadení byla žena. Jedná se o údaje, kde jsou vynechány položky týkající se osobních dat pachatelů i obětí tak, abychom se nedostali do rozporu se zákonem o ochraně osobních údajů.

Jedná se pouze o údaje, kde je objektem napadení žena. Dále je třeba uvést proč jsme vybrali právě tento kraj, jedná se o kraj kde počet obyvatel je 624 568 a z toho obyvatelé v okresních městech čítají 235 655 při počtu obcí 623. Jedná se o průměrný kraj co se týče rozlohy, počtu obyvatel a rovněž tak i nápadu trestné činnosti (počtu spáchaných trestných činů) a dále pro tento kraj byly zpřístupněny podrobné policejní statistiky.

Tato data byla převedena za pomoci již zmiňovaného číselníku evidenčně statistického systému kriminality zpět z číselných údajů na text, tedy tak, abychom mohli zadokumentovat údaje důležité pro tuto práci.

Pro lepší představu je níže uveden příklad číselných kódů, které se vztahují k násilným trestným činům a jim odpovídající textové (slovní) vyjádření, které uvádějí číselníky:

- 101 vraždy – loupežné (§219)
  - 131 loupež (§234)
  - 151 úmyslné ublížení na zdraví (§§221,222)
- atd.

Tyto údaje byly zpracovávány pro každý trestný čin, který je v práci uváděn, jmenovitě jde o trestný čin loupeže, úmyslného ublížení na zdraví, omezování osobní svobody, znásilnění a vraždy. Podle charakteru zjišťovaných údajů, jsou pak tyto údaje vypsány slovně, dány do přehledné tabulky nebo grafu (viz každý jednotlivý trestný čin v kapitole 4.2 Co říkají čísla profesionálů a v odpovídajících podkapitolách).

4 Empirická část

4.1 Laická veřejnost

Mnoho publikací a internetových článků zabývajících se sebeobranou ženy jsou zaměřeny silně komerčně. Jde jim o prodej různých prostředků pro obranu, přivedení žen do různých draze placených krátkodobých kurzů s návodem, že projití tímto kurzem se rovná skoro jistotě, že se žena v případě nebezpečí ubrání.

Například na internetu je nespočet takovýchto (a jim podobných) článků: „Markéta si uvědomuje zvýšené nebezpečí napadení, kterému je vystavena každá atraktivní žena, proto chodí na kursy sebeobrany.“ K danému příběhu ze života pak samozřejmě nechybí lákadlo ve formě následující rady: „Naučte se bojovat, získáte sebevědomí, budete se umět postarat sami o sebe i o své kamarády, navíc ženy ovládající bojové umění jsou in a sexy.“ A nesmí chybět ani odkaz na registraci do daného kursu sebeobrany – stačí si jen vybrat z nabídky. <http://sebeobrana-zeny.unas.cz/main.php?p=real>

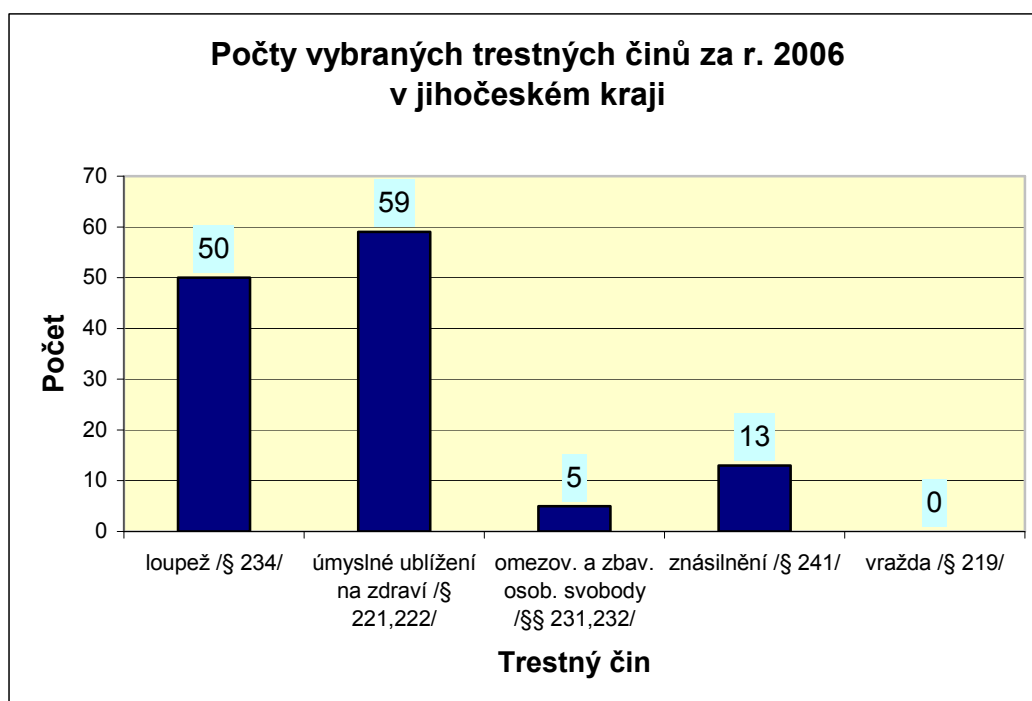
Jiné webové stránky zase vidí možnost úspěšné sebeobrany jen za využití obranných prostředků jako plynových pistolí, sprejů, obušků apod. <http://www.obrana.cz/obrana.cz/>

Některé z těchto článků a publikací zarážejí údaje o násilných trestných činech páchaných na ženách, nejnebezpečnějších místech, časovými údaji, analýzou pachatelů a podobně.

Tyto články vedou k zamyšlení. Pro jejich konfrontaci a argumentaci opaku jsou při vypracování této práce používány statistiky policie ČR. A to zvláště i proto, že některé statistické údaje udávané v příručkách a člancích zabývajících se sebeobranou, nelze objektivně posoudit především proto, že z velké části pocházejí ze zahraničí.

4.2 Co říkají čísla profesionálů

Vzhledem k obsáhlosti statistik jsou vybrány pro tuto práci ze statistik policie ČR nejzávažnější trestné činy. Jedná se především o tyto trestné činy při nichž je nejčastěji ohrožen život a zdraví člověka nebo je ohrožena důstojnost ve spojení s násilím - vražda § 219, loupež § 234, úmyslné ublížení na zdraví §§ 221,222, omezování a zbavování osobní svobody §§ 231,232, znásilnění § 241, vše trestní zákon č. 140/1961 Sb. (viz obr.1 *Počty vybraných trestných činů za r. 2006 v Jihočeském kraji*)

Obr. 1 *Počty vybraných trestných činů za r. 2006 v Jihočeském kraji*

4.2.1 Loupež

Rozebrány byly podrobněji statistiky policejního prezidia pro rok 2006 za Jihočeský kraj trestného činu loupeže.

Loupež § 234 zákona č.140/1961 Sb., trestní zákon

(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

- (2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny nebo
  - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo značnou škodu.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu nebo smrt, kdy objekt napadení byl žena. [Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon]

V roce 2006 došlo k 51 loupežím spáchaných na ženách. Při výpočtu průměrného věku žen na kterých byl tento trestný čin spáchán vyšlo 35,3 let, přitom skupina žen od 26 – 35 let byla dle udávaného věku, napadena nejméně často. Nejvíce ohroženy jsou ženy ve věku 19-26 let a poté 41 a více let, nad šedesát let došlo k napadení ženy tímto způsobem jen ve dvou případech . Dalším rozbořem tohoto trestného činu bylo zjištěno, že nejvíce loupeží se odehrává v zaměstnání ženy, z toho lze usoudit, že skupina žen od 26-35 let, která byla nejméněkrát napadena, nemá z hlediska statistik žádnou vypovídací hodnotu a jedná se zřejmě o ženy, které v tomto věku jsou nejvíce na mateřských dovolených a tedy mimo zaměstnání.

Z hlediska ženy, jako napadené, šlo v osmadvaceti případech o ženu, která měla u sebe větší finanční obnos. Nejčastěji byly napadeny obsluhy benzínových čerpacích stanic, pracovnice pošty a číšníce. Z toho lze usuzovat, že podstatnou část rizika toho, že se žena bude muset bránit, nese i volba zaměstnání. A je třeba i dle volby zaměstnání přizpůsobit výcvik sebeobrany.

Při tomto trestném činu došlo ve třiceti případech k použití zbraně, z toho se jednalo v devíti případech o střelnou zbraň krátkou, v sedmi případech o chladnou zbraň, ve dvou případech o jinou zbraň (elektrický paralyzátor, tekutinu), v jednom případě o zbraň způsobitou pouze k zastrašení, v šesti případech o

zbraň jako jiný předmět (např. dopravní prostředek, baseballová pálka) a v pěti případech o střelnou zbraň neurčenou.

Z hlediska použití a následku pachatel v šestadvaceti případech zbraní ohrožoval a zastrašoval, v jednom případě použil zbraň, ale nezpůsobil zranění, jednalo se o použití jiné zbraně jako je tekutina nebo paralyzér. V jednom případě pachatel použil zbraň jiného druhu jako je z pohledu statistik dopravní prostředek nebo baseballová pálka a způsobil lehké zranění a ve dvou případech měl zbraň jako jiný předmět, ale nepoužil ji.

Podrobný přehled o použití určitého druhu zbraně a následku použití je zřejmý z následující tabulky. (**Tabulka 1 Použití zbraně pachatelem při loupeži**)

Tabulka 1 Použití zbraně pachatelem při loupeži

Použití zbraně pachatelem	Zbraň						Celkem
	Střelná krátká	chladná	jiná	K zastrašení	Jiný předmět	Neurčená	
Ohrožoval a zastrašoval	9	7	1	1	3	5	26
Použil, ale nezpůsobil zranění			1				1
Použil a způsobil lehké zranění					1		1
Měl zbraň, ale nepoužil					2		2
Celkem	9	7	2	1	6	5	30

Z hlediska sebeobrany se na tyto případy lze podívat následovně: pachateli jde při tomto trestném činu o majetkový prospěch, a pokud se vybavil pro tento trestný čin zbraní, nikdo nedokáže předpovědět zda je ochoten ji použít. Z tohoto důvodu z hlediska sebeobrany se jednoznačně upřednostňuje zdraví a život a pak lze doporučit všem ženám, aby v případě pohrůžky dobrovolně a bez pokusu o obranu požadované vydaly a nepokoušely se o žádný zákrok. Je dobré, pokud je výcvik sebeobrany zaměřen na tyto případy, kdy jde očividně pachateli jen o majetek, naučit ženu s pachatelem komunikovat, a to takovým způsobem, aby

odhadla situaci a dokázala odvrátit ještě horší následek napadení. Dále je potřeba zaměřit výcvik sebeobrany na to, aby si žena nenápadně všímala detailů, které by mohly vést k odhalení osoby pachatele nebo jeho usvědčení. Jedná se zde především o prevenci před následnými činy pachatele. Pouze tři ženy z celkového počtu napadených, tedy ohrožených trestným činem loupeže, si pachatel vybral náhodně a ani zde nedošlo ke zranění osob.

4.2.2 Ublížení na zdraví

V další kapitole je popsán podrobnější rozbor statistik policejního prezidia pro rok 2006 za Jihočeský kraj týkající se trestného činu ublížení na zdraví, kdy objektem napadení je žena.

Ublížení na zdraví § 221 a § 222 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon

§ 221

- (1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti,
  - b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo
  - c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 222

- (1) Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.
- (2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pro výkon jejich povinnosti, nebo
  - b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt. [Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon]

V roce 2006 došlo v Jihočeském kraji k 58 případům úmyslných ublížení na zdraví spáchaných na ženách. To znamená, že byl na ženy veden přímý útok s úmyslem ublížit na zdraví. Zájmem pachatele tedy nebyl majetek a žena byla v těchto případech přímo vystavena ohrožení na zdraví a životu. Vzhledem k tomu, že v těchto případech došlo k ublížení na zdraví, obrana byla neúspěšná nebo úspěšná jen z části, a to vzhledem k závažnosti zranění, které bylo způsobeno. Z těchto případů byla čtyřikrát způsobena těžká újma na zdraví a v jednom případě mělo ublížení na zdraví za následek smrt poškozené. Při výpočtu průměrného věku žen na kterých byl tento trestný čin spáchán vyšlo 38,7 let. Nejvíce byla tímto trestným činem ohrožena skupina žen ve věku od 30 do 40 let, a to celkem v 19 případech, dále pak skupina ve věku 20-30 let, a to celkem v 15 případech. Zajímavý údaj je rovněž ten, že k úmyslnému ublížení na zdraví ve věku 20 let a méně došlo pouze ve dvou případech, a to v obou případech na ženách ve věku 19 let.

Z taktického hlediska statistiky uvádějí, že v jednom případě byla napadena žena taxikářka, v jednom případě žena uváděná jako stařena, dle statistiky to znamená ve věku 69 let a starší. Ve dvou případech se jednalo o

cizinky. Další důležitý údaj z hlediska sebeobrany je, že ve třech případech bylo ublíženo ženě podnapilé - se sníženou schopností obrany a v jednom případě ženě s jinou sníženou schopností obrany, zřejmě se jedná o osobu nemohoucí nebo mentálně postiženou, to však ve statistikách pro tento případ není rozlišeno. Ostatní případy tohoto trestného činu z tohoto hlediska nejsou v dostupných statistikách rozlišeny.

Ze sociálního hlediska napadené ženy bylo rozborem zjištěno, že v pětadvaceti případech nebylo zjištěno nebo vůbec zjišťováno sociální postavení ženy. Z dalších údajů vyplynulo, že v pěti případech bylo ublíženo ženě důchodkyni. Nejvíce ohroženou skupinu žen tímto trestným činem uvádějí statistiky jako ženu zařazenou v dělnické profesi nebo bez pracovního poměru. Z daného je možné vyvodit, že se jedná převážně o ženy s nižším nebo středním stupněm vzdělání, kdy je pak více pravděpodobné, že tyto ženy se pohybují nebo se stýkají se společnostmi, kde je vyšší riziko nebezpečí páčání tohoto trestného činu. Dále ve čtyřech případech byly napadeny ženy k nimž bylo uvedeno, že se jedná o ženy v domácnosti. V několika případech byla napadena žena pracující jako provozní nebo obsluhující personál, ale v počtu minimálním, skoro zanedbatelném oproti stejné skupině žen uvedených jako oběti trestného činu loupeže. Nebezpečí ohrožení trestným činem ublížení na zdraví, i když rovněž v minimálním počtu případů, bylo zaznamenáno u pracovníků školství, kultury a zdravotnictví. Tento údaj je dle našeho názoru důležitý z hlediska společenské nebezpečnosti.

Při tomto trestném činu došlo v deseti případech k použití zbraně pachatelem, z toho v osmi případech použil zbraň a způsobil lehké zranění, při tomto zranění byla použita zbraň, z čehož v sedmi případech statistiky uvádějí zbraň jako jiný předmět, jedná se o dopravní prostředek, kuchyňský nůž, sekerka, baseballová pálka apod. V jednom z těchto případů statistiky uvádějí jinou zbraň jako elektrický paralyzér, plyn nebo tekutiny. V jednom případě pachatel zbraní ohrožoval a zastrašoval, přičemž k samotnému ublížení zbraň nepoužil, jednalo se rovněž o zbraň jako jiný předmět. V jednom případě pachatel způsobil těžké zranění, a to opět zbraní uváděnou jako jiný předmět. Zajímavé je, že při tomto trestném činu nebyla použita střelná zbraň, dokonce oběť nebyla střelnou zbraní

ani ohrožována a zastrašována. Pachatel tedy používá v těchto případech zbraň náhodnou, kterou má po ruce. Jedná se zřejmě v převážné většině případů o nepřipravený trestný čin, který může být vzhledem k ženě zapříčiněn vývojem okamžité situace jako je například hádka a podobně. Z hlediska sebeobrany by se daly tyto trestné činy omezit nebo odvrátit zejména vhodnou komunikací a psychickou přípravou ženy, a to tak, aby se naučila rozeznávat možnost nebezpečí a tomuto předcházet.

Podrobný přehled o použití určitého druhu zbraně a následku použití je zřejmý z následující tabulky. (**Tabulka 2 Použití zbraně pachatelem při ublížení na zdraví**)

Tabulka 2 Použití zbraně pachatelem při ublížení na zdraví

Použití zbraně pachatelem	Zbraň						
	Střelná krátká	chladná	jiná	K zastrašení	Jiný předmět	Neurčená	Celkem
Ohrožoval a zastrašoval					1		1
Použil, ale nezpůsobil zranění							
Použil a způsobil lehké zranění			1		7		8
Použil a způsobil těžké zranění					1		1
Měl zbraň, ale nepoužil							
Celkem			1		9		10

Z hlediska sebeobrany je třeba na tento trestný čin mít odlišný náhled než na trestný čin loupeže, protože pachateli zde nejde o majetkový prospěch, ale žena je napadena s úmyslem, že jí bude ublíženo. Žena tedy v okamžiku napadení je vystavena přímému útoku na své zdraví a život. Je zde tedy napadeno v první řadě to nejdůležitější a nelze předejít útoku například vydáním požadovaného jako u trestného činu loupeže.

Zde je potřeba zaměřit se při výcviku především na situace předcházející samotnému ublížení na zdraví, a to rozbořem situací, do kterých se žena před samotným napadením může dostat, protože v drtivé většině těchto případů předchází verbální komunikace mezi pachatelem a obětí samotnému útoku. Je třeba se věnovat nejen komunikaci, ale i způsobu chování v těchto situacích a mnoha těmto napadením by se takto dalo zabránit. Rovněž by měl být výcvik ženy zaměřen na rozpoznání nebezpečnosti situace, do které se žena dostala, a to dle chování a jednání potencionálního pachatele. Zde je nutné podotknout, že v mnoha případech se žena s pachatelem zná, dalším poznatkem je, že žena nebývá napadena v zaměstnání. Z obou těchto aspektů pak vyplývá, že je tedy možné předejít ublížení na zdraví i vyhnutím se styku s osobou, která by se mohla trestného činu dopustit. Nejvhodnější výcvik sebeobrany v těchto případech je za pomoci dobře připravených modelových situací se zaměřením na komunikaci a jednání před samotným napadením. Pokud přes veškerou snahu útok odvrátit k samotnému fyzickému napadení ženy dojde, lze zastávat názor, že pokud se žena cítí přímo ohrožena na zdraví a životě, měla by se fyzicky bránit, a to co nejrazantněji, tím je myšleno co nejúčinněji, všemi dostupnými prostředky.

4.2.3 Omezování osobní svobody

Následuje podrobný rozbor statistik policejního prezidia pro rok 2006 za Jihočeský kraj ohledně trestného činu omezování osobní svobody a zbavení osobní svobody, kdy objektem napadení je žena.

Omezování osobní svobody § 231 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon

- 1) Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- 2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu usnadnit jiný trestný čin.

- 3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny.
- 4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

Zbavení osobní svobody § 232 zákona č. 140/1961 Sb.

- 1) Kdo jiného zbaví osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.
- 2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek. [Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon]

V tomto případě se jedná o trestné činy proti svobodě. V roce 2006 došlo v Jihočeském kraji k 5 případům těchto trestných činů, kdy se ve všech případech jednalo o trestný čin dle § 231/1 zákona č. 140/1961 Sb.

Jednalo se o ženy ve věku 38, 25, 43, 24 a 18 let. V jednom z případů se jednalo o omezování osobní svobody 18-ti leté prostitutky. Pouze v jednom případě mělo omezování osobní svobody za následek zranění, ale pachatel nepoužil zbraně. Ke zranění došlo u 24 leté ženy, jejíž sociální postavení statistiky uvádějí jako dělnice. Žena ve věku 25 let byla omezena na svobodě jako osoba pachatelem náhodně vybraná a pracovnice finančního objektu. V tomto případě mělo jednání pachatele jiný následek, zřejmě se jednalo o psychickou újmu. Žena ve věku 43 let je uvedena jako žena omezená na svobodě v domácnosti, kdy se pachatel vedle trestného činu omezování osobní svobody dopustil v souběhu s tímto trestným činem i trestného činu porušování domovní svobody dle § 238/1,2 tr. zákona. Ženu ve věku 38 let statistiky uvádějí jako osobu se sociálním postavením dělnice, kdy trestný čin neměl jiný následek.

4.2.4 Znásilnění

§ 241 zákona č.140/1961 Sb., trestní zákon

- 1) Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.
- 2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let.
- 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
  - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo
  - b) spáchá-li takový čin na osobě mladší než patnáct let.
- 4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt. [Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon]

Jedná se o jeden z nejzávažnějších trestných činů proti lidské důstojnosti. Rovněž se jedná o trestný čin, při němž dochází k závažným následkům, jak na zdraví napadené ženy, tak i v mnoha případech k psychické újmě, a to často s dlouhodobými následky. Tento čin je rovněž mediálně velmi sledovaný a i to je jeden z důvodů, kdy oběť takového trestného činu věc neoznámí.

V současné době nelze zcela přesně odhadnout latenci trestného činu znásilnění, lze se jen domnívat a odhadovat, že vzhledem ke zkvalitnění vyšetřování, a to zvláště v přístupu policistů k oběti, může být nahlášena pouze tak jedna třetina až jedna polovina těchto trestných činů, a to může být odhad ještě velmi optimistický.

Rovněž je zde zajímavé i to, že při tomto trestném činu dochází téměř vždy k fyzické obraně ženy, a to i žen, které situaci vyhodnotí jako bezvýslednou a za jiných okolností by se jen ztěžji rozhodovali k fyzické obraně.

Pachatel se zde dopouští svého jednání i přes to, že je vystaven několika vážným rizikům. Z kriminalistického hlediska se vystavuje vysokému riziku dopadení a tudíž svému ohrožení dosti vysokou trestní sazbou. Rovněž může počítat s maximálně vyvinutým úsilím oběti na obranu, čímž se vystavuje riziku vážné újmy na zdraví. Jeho odhodlání spáchat tento trestný čin, pokud není pod vlivem omamných látek snížena jeho schopnost vnímání a rozhodování, je veliké, což samozřejmě nese riziko i pro obránce.

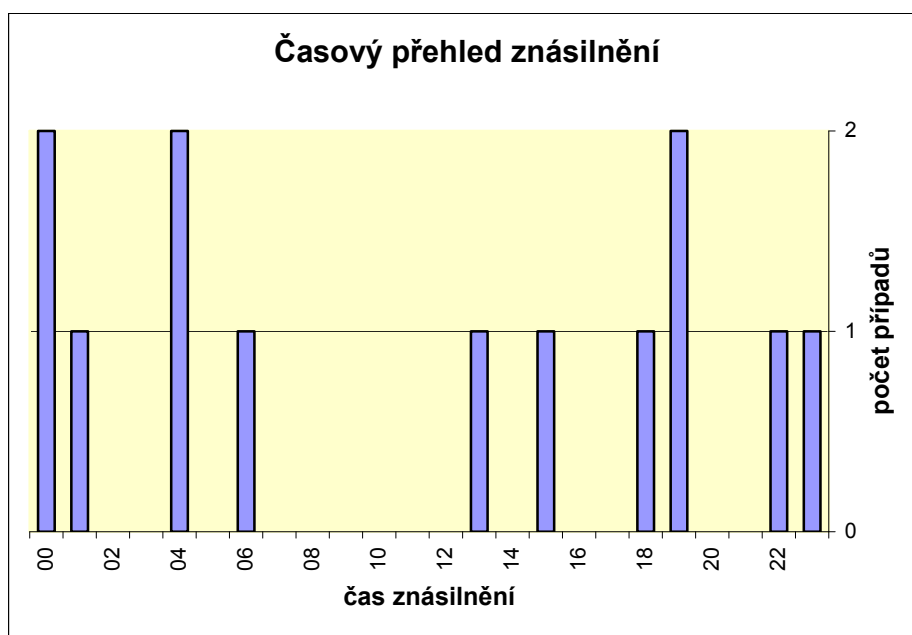
V roce 2006 bylo v Jihočeském kraji nahlášeno 13 případů znásilnění, z čehož 3 případy byly kvalifikovány ve druhém odstavci, což znamená, že trestný čin byl spáchán na ženě mladší osmnácti let a jeden případ byl kvalifikován ve třetím odstavci, kdy došlo ke znásilnění osoby mladší 15 let. Pokud se podrobněji zaměříme na věk napadených žen, jednalo se o ženy ve věku 42,24,35,39,20,15,42,16,13,55,54,16,22 let. Věk obětí byl uveden záměrně, aby bylo zřejmé, že ohroženy tímto trestným činem jsou všechny věkové kategorie, snad jen mimo tu nejstarší. Z pohledu ženy je tedy nesmyslné, jak je všeobecně rozšířeno, domnívat se, že ve věku nad padesát let se již ženy nemusí obávat znásilnění.

Z taktického hlediska uvádějí statistiky, že v pěti případech se jednalo o ženy náhodně vybrané pachatelem. V sedmi případech se jedná o osobu uváděnou dle statistik jako jinou, to znamená, že se může jednat o ženy, které se s pachatelem nějakým způsobem znaly a v jednom případě došlo ke znásilnění prostitutky, přičemž bylo zajímavé, že v případě prostitutky se jednalo o dívku ve věku 15 let, a to bez pracovního poměru a rovněž nebyla uvedena, jako studentka.

Ze sociálního hlediska poškozené byly uváděny tyto údaje - provozující personál ostatní, zdravotní sestra, dělnice, vysokoškolská studentka, střední odborná škola, základní škola, technická pracovnice, učenka, osoba v domácnosti,

ve dvou případech nezjištěno a ve dvou případech osoba bez pracovního poměru. Z těchto údajů se rovněž nedá vyvodit, která skupina žen je nejvíce ohrožena.

Zajímavý je však v těchto případech, na rozdíl od ostatních výše uvedených trestných činů, časový údaj, kdy ke znásilnění dochází. (viz následující graf – **Obr.2 Grafické znázornění časového přehledu znásilnění**)

Obr. 2 Grafické znázornění časového přehledu znásilnění

K tomuto trestnému činu dochází nejčastěji v nočních, případně brzkých ranních hodinách. A proto je možné tomuto trestnému činu rovněž předcházet řádnou osvětou a teoretickou přípravou, aby bylo možno vyhnout se přímé fyzické sebeobraně situaci, neboť takováto sebeobraná situace vyžaduje v převážné většině tvrdý fyzický kontakt, aby bylo možné ubránit se, pokud již taková situace nastane.

Dále je nutné uvést, že statistiky uvádějí, že v deseti případech těchto trestných činů skončilo vyšetřování zjištěním pachatele a zbývající tři trestné činy nebyly v době, kdy jsme o statistiky z roku 2006 pro Jihočeský kraj žádali, v číselnících statistik uzavřeny, to znamená, že i v těchto případech mohlo dojít k objasnění věci a zjištění osoby pachatele.

Při trestném činu znásilnění došlo pouze v jednom případě k použití zbraně, kdy pachatel zbraní ohrožoval, zastrašoval a při tomto použil zbraň uváděnou jako chladnou tedy bodnou, sečnou nebo údernou.

Z hlediska způsobených následků pachatel ve čtyřech případech způsobil zranění, v sedmi případech mělo znásilnění jiný závažný následek a pouze ve dvou případech je uváděno bez následků - v těchto případech se však lze domnívat, že se jedná o statistickou chybu, protože jen těžko si lze představit dokonáný trestný čin znásilnění zcela bez následků.

Pachatel je při tomto trestném činu motivován sexuálními uspokojením. Nikdo však nemůže určit zda pachatel při znásilnění nebo po dokonání tohoto trestného činu nezaútočí na zdraví a život. Často může dojít ke zranění ženy v důsledku špatně zvolené nebo nedostatečné sebeobrany. Daleko složitější je situace, je-li v těchto případech útočník ozbrojen. Zde je vhodné použít velmi příhodnou citaci: „Prvým požadavkem na obranu proti znásilnění však musí být přežití.“ [Ivan Fojtík, 1994, str.23]

4.2.5 Vražda

Vražda § 219 zákona č.140/1961 Sb

- 1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.
- 2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
  - a) na dvou nebo více osobách,
  - b) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
  - c) opětovně,
  - d) na těhotné ženě,

- e) na osobě mladší než patnáct let,
- f) na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci,
- g) na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo

- h) v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky.

Jedná se o nejzávažnější trestný čin proti životu a zdraví. Z hlediska sebeobrány lze na tento trestný čin nahlížet takto: buď k sebeobraně situaci vůbec nedošlo a nebo vzhledem k tomu, že oběť byla zbavena života, byla jakákoliv sebeobraná reakce zcela neúčinná. Vzhledem k tomu, že v Jihočeském kraji v roce 2006 nebyl žádný trestný čin spáchaný na ženě kvalifikován jako vražda, není k tomuto trestnému činu žádný statistický údaj.

4.3 Místa napadení

Z hlediska místa, kde dochází k napadení žen tedy rovněž i místa, kde dochází k sebeobraně situaci, bylo dle statistik zjištěno, že častěji dochází ke kriminálním deliktům v osídleném místě.

V povědomí žen a dívek a rovněž tak autorů některých publikací bývá, že k napadení dochází nejčastěji na odlehlých místech s dobrým krytím jako je husté křoví, uličky v parku s minimální možností pohybu osob a ještě převážně v noční době, kdy se pachatel v podstatě staví do pozice ukrytého číhajícího nebezpečí s tím, že pokud nebude mít příležitost, tak svůj záměr neprovede. Pravda dle vyhodnocení je však trochu jiná. Pachatel si místo v podstatě vybírá podle pohnutek, jaké ho k napadení ženy vedou, a tou může být sexuální motiv, msta

nebo získání majetkového prospěchu. Dál může mít pachatel místo přesně vybrané, vytipované nebo svůj čin provede ze zoufalství za účelem získání majetku, nebo v případě, kdy jen využije příležitosti.

Napadená žena je z pohledu pachatele, pokud jde o majetkový prospěch, daleko jednodušší cíl, a proto má pachatel i nižší nároky na výběr místa, kde útok provede. Tyto útoky často probíhají na ulicích, v budovách jako je panelový dům, bytový dům a dále i v budovách veřejných jako je škola, nemocnice a podobně.

V mnoha případech se pachatel s obětí zná a k násilí dochází v místě bydliště, jedná se o domácí násilí. Dle známých údajů o násilí tohoto charakteru počet takovýchto případů, i přes nové legislativní úpravy, narůstá. Zde je potřeba navíc brát v potaz i to, že převážná část tzv. domácího násilí je latentního charakteru, kdy se složky činné v trestním řízení o deliktu vůbec nedozví. Často také dochází ke zkreslování informací, jak od oběti, tak od pachatele, s úmyslem z obou stran dekriminalizovat násilníka.

Velmi často žena bývá napadena také v zaměstnání, například obsluha benzínových čerpadel, ostatní provozní a obsluhující personál, poštovní doručovatelka, toto je z hlediska sebeobrany a místa, kde k ní dochází, rovněž dost důležitý údaj.

Dále bylo zjištěno, že častým místem napadení jsou i různé podniky převážně restauračního typu, a to v době pořádání různých akcí jako jsou diskotéky, plesy apod., nebo místa v blízkosti těchto podniků při pořádání společenských událostí. Lze s určitou mírou jistoty tvrdit, že v převážné většině těchto napadení se pachatel a poškozená znají a motivem bývají převážně neshody mezi druhem a družkou, žárlivost a rovněž tak často hraje významnou roli alkohol.

Pokud dojde k napadení ženy na odlehlém místě a zvláště jsou-li tato napadení vedena se sexuálním motivem, mají daleko horší následky, a to jak na zdraví, tak na psychice ženy.

Závěr

V této bakalářské práci je věnována pozornost problémům a situacím vzniklým při páchání násilí na ženách a v souvislosti s tím sebeobraně žen.

Je zde upozorněno na závažnost některých trestných činů páchaných na ženách a přiblížena činnost policie při vyšetřování těchto trestných činů. Zdůrazněna je důležitost komunikace žen – obětí s policií, která je nezbytná pro odhalení a potrestání pachatelů a rovněž tak pro samotnou prevenci proti kriminalitě spojené s pácháním násilí na ženách. Otázkou však zůstává do jaké míry jsou ženy v současné době informovány jak v určitých situacích s policií komunikovat, jak se bezprostředně po krizových situacích zachovat a zároveň jak policie v těchto případech postupuje. Dále pak se naskýtá otázka jaké nejlepší možné prostředky či způsoby využít ke zlepšení předávání informací širšímu okruhu žen.

V práci je dále pojednáváno o sebeobraně žen, o situacích předcházejících napadení a tím i sebeobraně, o situacích a následcích po užití sebeobrany proti pachateli. Vzhledem k množství předsudků ohledně napadení žen a ohledně sebeobrany, které kolují mezi širokou veřejností, jsou tyto v práci konfrontovány se statistickými údaji policie. Z popisu problematiky sebeobrany žen jsou pak vyvozeny některé poznatky, které by mohly napomoci ženám jak při výuce a výcviku samotné sebeobrany, tak i obecně v oblasti osvěty veřejnosti ohledně trestných činů páchaných na ženách.

Získané poznatky při zpracování práce se dají rozdělit do dvou oblastí, a to na poznatky, které lze využít pro zlepšení osvěty veřejnosti a pak poznatky, které se dají využít pro zdokonalení výcviku sebeobrany.

Veřejnost by měla být více informována o závažnosti trestných činů páchaných na ženách, přinejmenším by ženy měly být více informovány o tom, kam se mohou obrátit v případě, že se staly obětí nějakého napadení (trestného činu). Je velice důležité, aby každá žena věděla, že existují krizové a anonymní linky zřízené policií. Neméně důležité pak jsou základní informace o právech, které žena – oběť má v případech, kdy vypovídá o napadení na policii a

v případech, kdy úspěšně použila sebeobranu proti pachateli. Vzhledem k již zmiňovaným mýtům a předsudkům je podstatné pracovat cíleně, např. prostřednictvím policie či veřejných informačních prostředků, na jejich odstraňování z povědomí široké veřejnosti. Největší omyly lze spatřovat v domněnkách o místech napadení, počtech trestných činů, způsobech napadení, užití zbraně, o motivech pachatelů k napadení apod.

Vše co se týká zlepšování osvěty veřejnosti v dané problematice lze pak zcela jistě doporučit pro využití při výcviku a výuce sebeobranu. Ovládnutí technik sebeobranu nelze totiž stavět na vyšší úroveň než teoretické poznatky o sebeobraně a konkrétních trestných činech, respektive situacích, kdy může nebo musí k sebeobraně dojít, než důležité informace o důsledcích použití sebeobranu, možnostech použití sebeobranu či možnostech, kdy hledat kromě fyzické sebeobranu i jiné prostředky řešení konfliktní situace apod.

Seznam literatury

Číselníky Evidenčně statistického systému kriminality, Praha: Odbor systémového řízení a informatiky Policejního prezidia ČR, 2002

Řurech, M. *Úpoly*. 2.vyd. Bratislava: Vydavatelství Univerzity Komenského, 2000, 64 s. ISBN 80-223-1381-5

Fojtík, I. *Sebeobrana ženy*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Olympia a.s., 1994, 85 s. ISBN 80-7033-300-6

Jelínek, J., Sovák, Z. *Trestní zákon a trestní řád: Poznámkové vydání s judikaturou*. 16. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2001, 897 s. ISBN 80-7201-304-1

Listina základních práv a svobod, Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.

Náchodský, Z., Honzík, J. *Umíte se bránit?* 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1987, 180 s. ISBN 80-85523-01

Novotný, F. a kol. *Zbraně a sebeobrana*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Goldstein & Goldstein, 1997, 329 s. ISBN 80-86094-23-5

Nussberger, J. *Nedejte se*. Praha: Sdružení MAC, 1997, 107 s., ISBN 80-86015-09-2

Reguli, Z. Přednáška z předmětu Sebeobrana žen. 2007

Statistiky Policejního prezidia ČR za rok 2006 pro Jihočeský kraj

Ústava ČR, ústavní zákon č. 1/1993 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č.283/1991 Sb., o Policii České republiky

<http://www.obrana.cz>

<http://sebeobrana-zeny.unas.cz>

Resumé

Tématem práce je sebeobrana žen. Cílem práce bylo upozornit na nejzávažnější trestné činy páchané na ženách, vyvrátit některé mylné předsudky a poukázat na nedostatky v oblasti osvěty veřejnosti. Důraz je přitom kladen na sebeobranu ženy. Nezanedbatelná pozornost je také věnována informovanosti žen o kontaktu s policií a o právech žen, které se staly oběťmi.

Při práci byly využity statistiky policie ČR za rok 2006 pro Jihočeský kraj. Jejich rozborem byly zjištěny reálné údaje týkající se jednotlivých závažných trestných činů páchaných na ženách. Následně pak byly zjištěny relevantní informace, které lze využít pro zlepšení osvěty veřejnosti a pro zdokonalení výcviku a výuky sebeobrany.

Summary

Theme of my work is women's selfdefence. The aim of this work was called attention to the most relevant crimes committed at women, to disconfirm some wrong prejudices and refer to the lack in the field of public education. It is insisted on women's selfdefence. It is also paid attention to women's knowing about communion with the police and about women's rights, which have become victims.

It was taken advantage of the police statistics for the region of Southern Bohemia in 2006. I have found out the real data concerning relevant crimes committed at women. In consequence, the relevant information was found out that can use for improving of public education , selfdefence training and education.

Anotace

Sebeobrana žen

Petr Petr, Brno, 2008

Bakalářská práce

Klíčová slova:

napadení, obrana, policie, sebeobrana, statistiky, trestný čin, úpoly, žena

Bakalářská práce se věnuje problematice sebeobrany ženy. Jsou zde popsány závažné trestné činy páchané na ženách, dále jsou popsány informace, které jsou pro napadené ženy důležité. V práci jsou zpracovány statistické údaje policie ČR, které posloužily k vyvození některých zajímavých a důležitých poznatků.

počet stran 40, tabulky 2, grafy 2

Annotation

Women's selfdefence

Petr Petr, Brno, 2008

Thesis

Key words:

attacking, defence, police, selfdefence, statistics, crime, resistance excercises, woman

The thesis pays attention to the women's selfdefence problems. I have described relevant crimes committed at women, information that is important for attacked women. The statistics data of the police were worked in my work. These data helped me to deduce some interesting and important pieces of knowledge.

number of pages 40, tables 2, diagrams 2